№ 194 ՈՒՐԲԱԹ ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻ 28 1907 ՈՒՐԲԱԹ ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻ 28 № 194

ԵՐԵՍՈՒՆՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 ռուբլի. կէս տարվանը 6 ռուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԵՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրութեան մէջ.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція „Мшакъ“ Базарная ул. д. Тамамшева № 16.
Կամ Tiflis, Rédaction „Mschak“.
ՏԷԼԷՖՕՆ № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և ազգ օրերից).
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ.
ՏԷԼԷՖՕՆ № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲԱՑՎԱԾ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՄՇԱԿ

քաղաքական եւ գրականական լրագրի

ԱՌԱՋԻԿԱՅ 1908 ԹՒԱԿԱՆԻ ՀԱՄԱՐ

(36-րդ ՏԱՐԻ)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՆԸ. «Մշակի» տարեկան գինը 10 ռուբլի է, տասն և մէկ ամսվանը 10 ր., տասն ամսվանը՝ 9 ր., ինն ամսվանը՝ 8 ր., 8 ամսվանը՝ 7 ր., եօթ և վեց ամսվանը՝ 6 ր., հինգ ամսվանը՝ 5 ր., չորս ամսվանը՝ 4 ր., երեք ամսվանը՝ 3 ր., մէկ ամսվանը 1 ռուբլի։

Ամերիկայի բաժանորդները պէտք է վճարեն տարեկան 6 դոլլար. Եւրօպայի բաժանորդները՝ 30 ֆրանկ. Պարսկաստանի բաժանորդները՝ 10 ռուբլի։

«Մշակին» գրվել կարելի ԽՄԲԱԳՐԱՏԱՆԸ. (Բազարնայա և Բարօնակայա փողոցների անկիւն)։

Մեր հասցէն. ТИФЛИСЪ, Редакція «МШАКЪ». արտասահմանից՝ TIFLIS, Rédaction du journal «MSCHAK».

ԱՊԱՌԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ

Դեկտեմբերի 25-ին վախճանվեց

Պատուոյ գեներալ-մայոր

Իվան Սերգեեվիչ ՎԱՐՇԱՄԵԱՆԸ,

որի մասին խորին վշտով յայտնում են ազգականներին և ծանօթներին հանգուցեալի այրին՝ Եկատերինա Միքայէլեան Վարշամեանը, դուստրը՝ Եկատերինա Սուդերնի փող. № № 46—1) ազգի Վանքի մայր եկեղեցին։ Ծիսակատարութիւնից յետոյ հանգուցեալի մարմինը կը տարվի Թիֆլիսի կայարանը։ Թաղումը տեղի կունենայ ընտանեկան շրջանում, Ղազախի գաւառի Կարադաշ գիւղում։

(հ. ու.) 2—2

Կիրակի, դեկտեմբերի 30-ին

ՀԱՅ ՆՈՐԱԲԱՅ ՏՆԱՅՆԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ՕԳՏԻՆ

Թիֆլիսի ժողովարանի դահլիճում

ԿԸ ԼԻՆԻ

I

Մանկական տօն

ՏՕՆԱԾԱՌ

Մանկական բալ զանազան զգեստներով, մանկական մէնուէտ, Դիօվատա. Լիւդովիկոս XV-ի ժամանակի հագուստներով

ԻՆՕԶԵՆՑԻԻ դեկավարութեամբ

ՍՆԷԳՈՒՐՕՉԿԱ

Ծննդեան պապիկ

Նուէրների բաշխումն, ՍԻՆԵՄԱՏՕԳՐԱՖ

Սկիզբը 6 ժ., կը վերջանայ 9 ժամին

II

Ժամը 10-ից յետոյ հասակաւորների համար

ԿԱՏԻԼԻՕՆ ՄՕՆՍՏՐ,

Տ ն ծ մ բ օ լ օ, ՎԻՃԱԿԱԽԱՂ, Պոլ-շվօ Մինեմատօգրաֆ II սերիա

2 նուագախումբ, մատչելի բուֆէտ։ Օրիգինալ զգեստները պարտադիր չեն։

Տոմսերն արժէն՝ մեծերի համար 2 ր. 10 կ., երեխաների, ուսանողների և աշակերտների համար 1 ր. 10 կոպ.

Տոմսերը կարելի է ստանալ Սուդանաճեանի խանութում և Մազդինի կօնդիտերսկում։

2 ր. 20 կ. տոմսակներ գնողները կարող են ներկայ գտնվել ամբողջ երեկոյթին 6 ժամից սկսած։

Մեծերի 1 տոմսակի փոխարէն կարելի է ստանալ երեխաների 2 տոմսակ։

(5, 16, 25, 27, 28, 29, 30) առ. 8—6

ՄՕՍԿՎԱՅԻ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՏՈՒՆ

ԵՂԲ. Ա. ԵՒ ԵԱ.

ԱԼԹՎԱՆԳ

Պատրաստ սպիտակեղէնի և օժիտեղէնի

ԳՈՐԾԱՐԱՆԱՏԷՐԵՐ

Տօների համար ստացված են

ՏՂԱՄԱՐԴԿԱՆՑ ԵՒ ԿԱՆԱՆՑ

զեղեցիկ սպիտակեղէն, վզնոցներ, մանժէտներ, փողպատներ (գալստուկ), բլուզներ և կանանց առաւօտեան զգեստներ (պէնուարներ)։

ՀԵՌԱԽՕՍ 477, 555.

առ. 10—6

Բացված է բաժանորդագրութիւն

1908 թւի

ԽԱԹԱԴԱԼԱ

Երրորդ տարի

Երգիծաբանական, սատիրական եւ զուսպաւոր պատկերազարդ

ՇԱԲԱԹԵՐԹԻ

Տարեկան գինը Թիֆլիսում 4 ր., ուրիշ տեղ 5 ր., կէս տարվանը 3 ր., երեք ամսվանը 1 ր. 50 կ., արտասահման 6 ր.։

Կարելի է վճարել եւ մաս մաս

ՄԵՐ ԱՇԽԱՏԱԿԻՑՆԵՐՆ ԵՆ՝ Գասպար Կալաուզեանցը, Տմբլաչի Խաչանը, Ղալայչի Մարգարը, Սատրակէտը, Միջակէտն ու Վերջակէտը, Մէֆիստոֆէլն ու Լիւցիֆէրը, Փալանդուզ Մկօն ու Անփալան Յակօն, Սաթայէլն ու Պօրէդոնօսցեանը, Մժեղն ու Մոծակը, Խլէզն ու Կայծակը, Լէօնիդն ու ala-Բաթխը, Ասեղն ու Մախաթը, Սազդիսն ու Ռանդին, Վրձինն ու Ներկը, Դ. Բաշինջաղեանը և Ապտակունին, Avis-ն ու Սիմօնը, Բիր

տեղի կունենայ իտալական արքայական զույգի հետ Վենեցիայում կամ Նէապոլում։

Ս. ՇԱՀԱԶԻԶ

III

Սմբատ Շահազիզի բանաստեղծութիւնների նիւթը բազմազան է։

Նա բովանդակում է իր մէջ թէ քնարերգական սրտի զեղմունքներ, թէ փիլիսոփայական - վերացական խորհրդածութիւններ, թէ հրապարակախօսական հայեցակէտներ և դատանանքներ։

Նա հարազատ դաւակն էր վաթսունական թուականների, որոնք այնքան բեղմնաւոր եղան ռուսական կեանքի և գրականութեան համար. նա հետեւողն էր «Հիւսիսափայլի», որ վերցրել էր իւ վրա վերանորոգչի դեր հայկական մտաւոր և հասարակական կեանքում։

Շահազիզի քնարը աղղվել է մեծ չափով ռուսական և եւրոպական բանաստեղծական և հրապարակախօսական գրականութիւնից։ Նրա գրուածքների մէջ տեսնում ենք Պուշկինի, Լերմոնտովի, Պլեշչէեվի, Դոբրոլիւբովի, Նեկրասովի, Հէյնէի, Բայրոնի, Գէօթէի և շատ ուրիշների ազդեցութիւնը։ Եւ ինքը շահազիզական բանաստեղծութիւնը իր ամբողջութեամբ և ընդհանուր գծերով գործում է եւրոպական ստեղծագործութեան տպաւորութիւն։

Նրա ժամանակակից ընկերները ընդգծում էին Շահազիզի այդ ազդված լինելը ուրիշ հեղինակներից, երբեմն ցանկանալով գրանով իջեցնել նրա բանաստեղծական գրուածքների արժէքը։ Բայց դա մի մեծ սխալ հայեցակէտ էր, որի արձագանքները լսվում էին և աւելի ուշ ժամանակներում։

Ճիշտ է, Շահազիզը աղղվել էր վերև յիշած և ուրիշ հեղինակներից, բայց նա խորապէս իւրացրել էր իր ուսուցիչների ստեղծագործական ոգին, խմփանցել էր նրանց հոգեկան աշխարհը և ունենալով իր հարազատ, ինքնուրոյն բարդ զգացմունքներն ու մտածմունքները, նա տալիս էր ինքնատիպ, բուն շահազիզական ստեղծագործութիւններ։

Եւրոպական ազդեցութիւնը մի կենդանարար խմոր էր Շահազիզի բանաստեղծական ստեղծագործութեան համար։ Եւ Շահազիզի ստեղծագործութիւնների միջոցով եւրոպական բանաստեղծութիւնը ազդեց և մի շարք երիտասարդ հայ բանաստեղծների վրա, որոնք երևան եկան հայ գրականութեան մէջ Շահազիզից յետոյ։

Այստեղ պէտք է արձանագրենք, որ Շահազիզի մուսան, այնքան բեղմնաւոր և ուժեղ 1864 թուին, յանկարծ կանգ առաւ։ Կարծես թէ 1864 թուին նա շատապում էր իր բոլոր ասելիքը ասել, վախենալով գանազան անհպատ պատահարներից։

Այո, այդ մուսան յանկարծ կանգ առաւ։ Թէ ինչու, պատճառները յայտնի չեն։ Մենք կը փորձենք մեր բացատրութիւնը տալ։

Բայց նախ քան այդ անելը մենք մի քանի խօսք կը նուիրենք Շահազիզի ստեղծագործութեան բնորոշմանը։

Ա. Բ.

Ս. ՇԱՀԱԶԻԶԻ ՄԱՀՎԱՆ ԱՌԻԹՈՎ

Մոսկվայից ստացանք հետեւեալ հեռագիրը.

Մոսկվայի հայերը որոշեցին բանաստեղծ Շահազիզին թաղել հասարակական հաշուով, Սահմանոց Նազարեանի կողքին։ Թաղումը տեղի կունենայ կիրակի օրը։

Կարգադրիչ մանուածողովի նախագահ՝
Պրոֆէսսոր Խալաթեան

—

Թիֆլիսից ուղարկված է հետեւեալ հեռագիրը.

Մոսկվա.

Ողբում եմ իմ սիրելի և անմոռանալի ուսուցիչ՝ Սմբատ Շահազիզի մահը.
Բժիշկ՝ Ա. Մխիթարեան

—

Ս. Շահազիզի թաղման կարգադրիչ մասնաժողովին «Աղբիւր և Տարազի» խմբագրութեան հետեւեալ ցաւակցական հեռագիրը է ուղարկել.

«Սիրոյ, ազատութեան վշտահար երգչի՝ Ս. Շահազիզի երկինք սաւառնելը կսկծեցնում է՝ «Աղբիւր-Տարազին», որ ծնկաչոք մրմնջում է «Ազգիր ընկերի» հեղինակի նուիրական կտակը յաւէտ մնայ։

Պակի փոխարէն 150 ր. ազգային պատկերներ յանձնվեցին Ներսիսեան դպրանոցին այսօր՝ չքաւոր աշակերտների օգտին կայանալիք վիճակախաղի համար։

«Տարազի» մտաւոր համարներից մէկը և գրական-գեղագիտական ապօնի մի ժողովածու նուիրվին վշտի մեծ երգիչ Շահազիզի յիշատակին։

Պ. Բարխուդարեանին խնդրում եմ լինել թաղման ներկայացուցիչ՝ «Աղբիւր-Տարազի»։
Տ. Նազարեան

—

«Մշակի» խմբագրութիւնը ուղարկեց Մոսկվա, պրոֆէսսոր Գրիգոր Խալաթեանցին հետեւեալ հեռագիրը.

«Մշակի» խմբագրութիւնը խնդրում է ձեզ՝ լինել նրա ներկայացուցիչը Շահազիզի թաղման ժամանակ»։

—

Հանգուցեալի նախին աշակերտ պ. Յովհ. Սպենդիարեան պրոֆէսսոր Գր. Խալաթեանին յղել է հետեւեալ ցաւակցական հեռագիրը.

«Խորին ցաւ. եմ յայտնում հայկական վշտի ժողովրդական երգիչ, 60-ական թուականների լաւագոյն իդեալների կրող և հայ երիտասարդութեան շատ սերունդներ կըրթող Սմբատ Շահազիզի մահվան առիթով»։
Սպենդիարեան

ՄԻ ԴԷՄՔ ԷԼ ԱՆՀԵՏԱՑԱԻ

—

Մի դէմք էլ. մի դէմք էլ պակասեց մեր գրական ասպարէզից։ Ռուսահայ կամ Արևելահայ գրականութեան հիմնադրողներից և բարգաւաճեցնողներից՝ Սմբատ Շահազիզը մի կոթող էր առաջին շարքի վրա, որին նայելով շատերն են խրախուսվել յետնորդներից, որոնք իրանց քնարի վրա թրթռացրել են զգացումներ, որոնցով կազմվել և ներշնչվել է վերածնեալ հայի դէմքը մեզանում։

Առաջամարտիկ զինուոր, յիշատակիդ յարատեւութեան համար մաղթում եմ թելադրածդ զգացումների յարաճուն մեռը հայ սրտերի մէջ։

Ա. Մ. Եղեկեան

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՄՏՔԵՐ ԵՒ ՓԱՍՏԵՐ

—

Դեռ այս տարվայ սմառը Թաւրիզից թէ «Մշակի» խմբագրութիւնը և թէ ես նամակներ էինք ստանում, որ որոշ խմբակի մարդկանց թելադրութիւններով մի անարժան դաւ է լարվում Թաւրիզի հայուհեաց բարեգործական ընկերութեան դէմ, այն նպատակով, որ այդ ընկերութեան ձեռքից խլվին վաճառական Տիգրան Աֆրիկեանի նուիրած տարեկան 2000 թուման նպաստով պահվող դպրոցները։ Սակայն ես ոչ մի ուշադրութիւն չէի դարձնում այդ լուրերի վրա, հաւատացած՝ որ պ. Տիգրան Աֆրիկեանը բնաւ չի ընկնի թակարդի մէջ և ամենևին չի համաձայնի, որ տարիներով կատարած իր բարեգործութիւնը յանկարծ փոխարկվի չարագործութեան, որովհետև, նախ, չարագործութիւն կը լինէր փակել յանկարծակի 7—8 տարուց ի վեր բացված դպրոցները, երկրորդ՝ չարագործութիւն կը լինէր ձգել դպրոցները անապահով ձեռքեր։

Թաւրիզ քաղաքում վաղուց գործում է մի պատկառելի հասատութիւն—հայուհեաց բարեգործական միացեալ ընկերութիւնը, որ կազմվեց կանանց երկու բարեգործական ընկերութիւնների ձուլմամբ։ Այդ ընկերութիւնը ունեցել է և ունի արդիւնաւէտ գործունէութիւն. դա բացել է Ուրմիի, Քիւրդստանի, Ղարադաղի շրջաններում դպրոցներ։ Եւ համակրելով նրա գործունէութեան, մի քանի անձինք, օրինակ՝ Ալ. Մէլիք-Ազարեան և այլք, նպաստներ յատկացրին այդ ընկերութեան յատկապէս դպրոցների պահպանութեան համար։ Այդ անձանց մէջ իր խոշոր նուիրատուութեամբ հանդէս եկաւ երևանցի վաճառական պ. Տիգրան Աֆրիկեան, որ հետզհետէ իր նըպաստները հասցրեց տարեկան 2000 թուման։ Եւ մի քանի դպրոցներ այդ նպաստով պահվում էին Ատրպատականի խուլ և խաւար հայաբնակ անկիւններում ու լոյս, գիտութիւն տարածում այդտեղ։ Նախորդ տարիների նման, հայուհեաց բարեգործական ընկերութիւնը այս 1907—08 ուսումնարանական տարվայ համար ևս իր պատրաստութիւններն է տեսնում և կարգադրութիւններ է անում Աֆրիկեանի նպաստով պահվող դպրոցների մասին, այն է՝ վարձում է ուսուցիչներ, աւագ ուսուցիչներ, վարժուհիներ, բնակարաններ և այլն։ Եւ ահա յանկարծ ուսումնական տարվայ սկզբին Տ. Աֆրիկեան ինչ-ինչ առարկութիւններ է անում ընկերութեան մի քանի կէտերի վերաբերմամբ և յետոյ, երբ արդէն դպրոցներում սկսված էր ուսումը, յայտնում է, թէ հրաժարվում է այլ ևս նպաստ տալուց։

Այդ լուրը սաստիկ ապշեցնում է ընկերութեանը, որ դիմումներ է անում պ. Տ. Աֆրիկեանին և խնդրում յետ կանգնել այդ պիսի մի անակնկալ և անպատուաբեր ընթացքից, բայց, ինչպէս երևում է, անաջող։

Բոլոր հանգամանքները, մեզ հայթայթված գրութիւնները, իրա պ. Տ. Աֆրիկեանի գրած նամակները մեզ հաստատում են այն եզրակացութեան, որ որոշ տեսակի գործողները կարողացել են ազդել պ. Տ. Աֆրիկեանի վրա և յետ կասեցնել նրան իր բարեգործութիւնից։ Այն հանգամանքը, որ մի շարք դպրոցներ կարող են փակվել, նըշանակութիւն չունի պարոնների համար, որոնք վաղուց ատամ էին կրճատցնում հայուհեաց բարեգործական ընկերութեան դէմ։

Մի կողմ թողնելով որոշ խմբակի խաղացած տգեղ դերը Ատրպատականի հա-ւ-թեան կրթական գործում, մենք չենք կարող չը պարսաւել պ. Տ. Աֆրիկեանի վարմունքը։

Տ. Աֆրիկեանն, ըստ ժողովրդական առածի, նման է այն կովին, որ իր տուած կաթը իր աքացով թափում է։ Բանալ դպրոցներ, ամբողջ տարիներ պահպանել այդ դպրոցները և յանկարծ մերժել նպաստաւութիւնը ուսումնարանական տարվայ սկզբին,—այդ տեսակ վարմունքը չէ կարող պատիւ բերել մի գիտակից և պարտաճանաչ, մանաւանդ իր բարեգործութեամբ յայտնի անձի։ Խրախուսելով հայուհեաց բարեգործական ընկերութեանը և յորդորելով նրան բանալ դպրոցներ, պ. Տ. Աֆրիկեանը չէր պայմանաւորել իր նպաստը ժամանակաւոր ընաւորութեամբ, ոչ, նա պարտաւորվել է տալ այդ նպաստը մշտապէս, ցկեանս։ Նա պէտք է առաջուց կշռէր իր տուած խոստման արժէքը և հետևանքները։ Նա չը պէտք է դնէր մի ամբողջ ընկերութիւն անյարմար և անելանելի դրութեան մէջ՝ յանկարծ փակելով մի քանի դպրոցներ, այն ևս այն ժամանակ, երբ ուսումն սկսված է արդէն։

Մենք ընդունում ենք, որ պ. Տ. Աֆրիկեանը այլ ևս չէ ցանկանում շարունակել իր բարեգործութիւնը։ Չէ կարելի մարդկանց ստիպել զօրով բարեգործութիւն անել, երբ նրանք չեն կամենում։ Բայց մենք իրաւունք ունենք պահանջել, որ այդ հրաժարումը կատարվեր իր ժամանակին, երբ ընկերութիւնը զեռ պարտաւորութիւններ տակ չէր մտել, երբ նա չէր պայմանաւորվել զանազան անձանց հետ, յոյսը դնելով պ. Աֆրիկեանի ստանձնած պարտաւորութիւնների վրա։

Մենք դեռ յոյս ունենք, որ պ. Տ. Աֆրիկեանը կանդրադառնայ իր վճռի վրա և կը փոխէ. մենք յոյս ունենք, որ կողմակի թելադրութիւնները անզօր կը հանդիսանան յետս կասեցնելու նրան այն շաւղից, ուր նա այնքան բարի հաւբաւ և անուն էր վաստակել։

Մենք կը սպասենք պ. Աֆրիկեանի վերջնական վճռին։

Շահրիար

ՕՐՎԱՑ ԿԱՐՕՏԵԱՆՆԵՐԻ ՕԳՏԻՆ

—

Տօների առիթով մեր խմբագրութեան դիմում են բազմաթիւ կարօտեալներ, ազէտների ենթարկված և ՀԵՍված անձինք և խնդրում օգնել։ Խմբագրութիւնս խընդրում է հայ հասարակութեան՝ չը զլանալ իր նուէրներով, յօգուտ կարօտեալների, օգնել նրան գոնէ փոքր ի շատէ ամոքելու կարօտեալների վշտերը այս տօների և սաստիկ ցրտերի ժամանակ, երբ շատերը նոյնիսկ վառելու փայտ չունեն։

Մենք ստացանք արդէն այդ նպատակով՝ այն է չքաւորներին տօների առիթով բաժանելու համար՝ 1) մի տիկնոջից, որ չը կամեցաւ յայտնել իր անունը—30 ր., 2) մի ոմնից—15 ր., Դաւթեանների որդիներից, փոխանակ իրանց մօր յիշատակին հոգեհանդիստ կատարելու—5 ր.։ Ընդամենը ունենք 50 ռուբլի։

ՊԵՏԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԻ ՇՈՒՐՋԸ

—

Դեկտեմբերի 18-ի իր նիստում Պետական Խորհուրդը ընդունել է լիովին Պետական Դումայի մշակած մատակարարութեան օրինագիծը։

Այնուհետև զբաղվել է Պետական Խորհրդի նախահաշուի քննութեամբ։ Նախահաշիւը հնթարկելով 26,705 ռուբլու կրճատման՝ ֆինանսական մասնաժողովի առաջին բաժանմունքը գտել է, որ «Պետական Խորհուրդը օրէնսդրական բարձրագոյն պալատ դարձնելուց յետոյ, ցանկալի կը լինէր միատեսակ ոճիկ սահմանել խորհրդի նոր անդամ նշանակվողների համար»։

Այդ առաջարկի դէմ բաժանմունքի նիստում հակաճառել են կոմս Օլսուֆիէվ և Պ. Ն. Դուրնովո, իսկ մասնաժողովի ընդհանուր ժողովում՝ Վ. Վ. Վերխովսկին։ Զայների մեծամասնութեամբ այդ առաջարկը մերժվել է։ Ներկայումս տարեկան ոճիկները տատանվում են 20—10 հազար ռուբլի։ Օրինակ, կոմսեր՝ Սալիկին, Վիտգէն, Շուվալովը, ադմիրալ Ալեքսէեվը և ուրիշները ստանում են տարեկան 20,000 ռուբլի, գեներալներ՝ Ռիխտեր, Կոխանով, իշխ. Խիլկով, Գորեմիկին, Շվանեբախ և այլն՝ 18,000 ռուբլի, ադմիրալ Դուբասովը՝ 16,000, Զինովիէվը՝ 14,000, Զերեվանսկին 13,000, Տագանցեվը՝ 12,000, Կոնին 10,000 և այլն։

Պ. Շվանեբախը, ինչպէս ասում են, եռանդուն ագիտացիա էր մղում Պետական Խորհրդի աջակողմեան անդամների մէջ՝ ռուս ժողովրդի միութեան կուսակցութեան մէջ մտցնելու նրանց և միացնելու Պետական Դումայի ծայրայեղ աջակողմեանների ֆրակցիային։ Զը նայելով իր բոլոր ջանքերին, Շվանեբախը մինչև այժմ ոչ մի աջողութիւն չէ ունեցել. նա կարողացել է հաւաքել միայն 7—8 հոգու, իսկ մնացալներից ոչ մէկը չէ ուզում ներս մտնել ռուս ժողովրդի միութեան շարքերը։ Մինչև իսկ Սամարինսկին, որ այնքան մտերիմ է հոգով Շվանեբախի հետ, կտրական կերպով հրաժարվել է այնպիսի միութիւնից, որը, աջակողմեան բիւրօկրատների կարծիքով, անխուսափելի կերպով կը վերջանայ որևէ սանդուղով։ («՝.»)

ԱՌԱՋԻՆ ԵՒ ԵՐՐՈՐԴ ԴՈՒՄԱՆ

I

Ռուսաց ժողովրդական առաջին ներկայացուցչութիւնը՝ առաջին Պետական Դուման հրապարակային հաշիւ տուեց իրան ընտրող հայրենիքին։

Վերջին դիրքը, դատապարտված լինելով անաջողութեան, ժամանակակիցների աչքում պատմական նշանակութիւն ունէր միայն. նա ոչ որի այլևս չէր յուզում. նրանով ոչ ոք չէր զեկավարվում։

Բայց բիւրօկրատական հին Ռուսաստանը, քաղաքական վրէժխնդրութեան զգացմունքից դրդված, դուրս քաշեց նրան դատարանի առաջ և ժողովրդական լայն խաւերի համար մատչելի դարձրեց նրա եզակի էութիւնը։

Եւ ունկնդիրների առաջ, հայրենիքի ու ամբողջ քաղաքակիրթ աշխարհի առաջ յարութիւն առաւ առաջին Պետ. Դուման իր վեհ ձգտումներով, իր բարոյական հեղինակութեամբ և անկեղծ հայրենասիրութեամբ։

Պարզ ճակատով ու արժանապատուութեամբ Ռուսաստանի «լաւագոյն մարդիկ», յանուն ժողովրդի և ժողովրդի համար, կանգնում են դատարանի առաջ ոչ թէ պաշտպանելու իրանց, այլ հարուստ նիւթ մատակարարելու պատմութեան ապագայ դատաստանին՝ առաջին Պետական Դումայի մասին։

Մեղադրեալները մի շարք գեղեցիկ ճառերով ընդորշեցին այդ դատի հասարակա-քաղաքական արժէքը։ Ապացուցեցին, որ ներկայացուցչական հաստատութեան իրաւունքները և նոյնիսկ նրա գոյութիւնը պաշտպանելու համար նրանք ստիպված էին ընտրել կուռի այդ պասսիվ միջոցը, և որ վերջերդեան կոչը, ինքնատիպ, սահմանադրական ակտ էր։ Ի՞նչ կարող էր ասել դրա դէմ մեղադրական իշխանութիւնը։

Թուում է, որ նա պիտի ամբողջ քաղաքակիրթ մարդկութեան և ամբողջ Ռուսաստանի առաջ աշխատէր ապացուցանել ժողովրդական առաջին ներկայացուցիչների սխալ հայեացքները, ցոյց տար նրանց վարժունքի վնասակարութիւնը ժողովրդի համար, պատճառաբանէր իր յարուցած մեղադրանքները լուրջ առարկութիւններով և դնէր դատը, գոնէ, ձևականապէս օրինական ուղիղ հողի վրա։

Նա այդ չարեց, որովհետև չէր էլ կարող անել։ Նա ընտրել էր ոչ թէ արդարութեան կամ օրինականութեան ճանապարհը, այլ քաղաքական վրիժառութեան, միջոցների մէջ խարութիւն չը ճանաչող զարտուղի ձևերի, որոնք ոչ միայն բարձրացրին ժողովրդի աչքում առաջին ընտրեալների անձնուէր հայրենասիրութիւնը, ոչ միայն մեղադրեալների նստարանից նրանց բարձրացրին պաշտամունքի ամբիոնը, այլ և նրանց մեղադրողներին դրեցին մեղադրեալների դերի մէջ։

Եւ մեղադրեալների նստարանի վրա այդ դատավարութեան ընթացքում իսկապէս նստած է ոչ թէ I Դուման, այլ նրան հալածողը։

Այդ է վերջերդեան դատի արժէքը։

Այսօր հասարակական անտէսան կարծիքի առաջ դարձեալ մարմնացած է իր ամբողջ էութիւնը ժողովրդական յոյզերի ու ձգտումների հարազատ արտայայտիչ Դուման, որի լաւագոյն ներկայացուցիչները, մինչև վերջը հաւատարիմ ժողովրդից ստացած լիազօրութիւններին, վերջերդեան ակտի հաւատարիմ հաճոյքով, հանդիստ խղճով և մեծ արժանապատուութեամբ կրեցին իրանց թիկունքի վրա քաղաքական հակառակորդի իշեցրած հարուածը և ժողովրդական իրաւունքների ու շահերի պաշտպանութեան գործում մնացին անվրդովելի։

Սահմանադրութեան մէջ ուռճացած Ռուսաստանի ապագայ ազատ սերնդի համար ժողովրդական առաջին ներկայացուցիչների գործունէութիւնն ու ներկայ հաշուետուութիւնը կը մնան անմոռանալի կոթող, քաղաքացիական արիութեան ու հայրենասիրութեան անպատ աղբիւր։

Մեռած էր առաջին Դուման, նորից յարութիւն առաւ իր պայծառ դէմքով։

II

Այն ժամանակ, երբ կատարվում էր այդ արդարադատան, երբ ոգևորութեան ու հիացմունքի բուռն զգացմունքները մի ակնթարթում փոխվում էին սրտայոյզ տեսարանի՝ հանգուցեալ ներկայացուցիչների անունները արտասանելիս, երբ առաջին Պետական Դուման իր գործունէութեան համար հաշիւ էր տալիս, նոյն ժամանակ երրորդ Դուման հանգիստ խղճով շարունակում էր իր սովորական երկրորդական աշխատանքը, բոլորովին անտարբեր դէպի առաջին Դումայի բաղդը։ Ո՛չ մի ակնարկ, կարեկցութեան ու յարգանքի ոչ մի արտայայտութիւն դէպի դատաստանական տաճանի առաջ կանգնած այն անձնուէր գործիչները, որոնք առաջինը ընդգծեցին սահմանադրական ուղին։

Առաջին Դումայի հաշուետուութեան ժամանակ՝ երրորդ Դուման վճռում է ծնդեան տօների արձակուրդի հարցը։

Եւ մէկ ու կէս ամսվայ աշխատանքներից յոգնած պատգամաւորները, աշակերտական արձակուրդների ժամանակամիջոցում, կազդուրված՝ յունվարի 8-ից կը վերսկսեն իրանց միապաղաղ աշխատանքները։

Սակայն նա, որ այնքան անտարբեր է դէպի առաջին ժողովրդական ներկայացուցիչների գործունէութեան հաշուետուութիւնը և որի աջակողմեան շարքերից լսվում է կառավարական քաղաքական վրէժխնդրութեան համերաշխ շեփորը՝ թէ «պէտք է պատժել այդ ըմբոստներին», ինչ է տուել մինչև այժմ, ինչ է ստեղծել, ինչ է խոստանում և ինչ է հանդիսանում ժողովրդի համար։

Ոչինչ մխիթարական։ Եւ այդ ճնշող իրականութեան մէջից հասարակական անկեղծ համակրութիւնը պէտք է ուղղվի դէպի այն պատկառելի անունները, որոնք ժողովրդի իրաւունքների պաշտպանութեան համար խաչ հանվեցին։

Լ. Դ.

ԲՆԱԿԱՆ ԱՂԷՏՆԵՐ

VII

Նոր-Բայազէտ, 17 դեկտեմբերի

Բնական պատահարներից վտանգվեց նաև մեր ճանապարհների հաղորդակցութիւնը և մթերքների փոխադրութեան գործը։ Անընդհատ տեղացող անձրևները, հեղեղները և ապա ձիւնը այն աստիճան քայքայել էին և փլուածքներ առաջացրել մեր ճանապարհների վրա, որ մի որոշ ժամանակ փոխադրական գործը կանգ էր առել, որի պատճառով կենսական և այլ մթերքների սակաւութիւնը զգալի կերպով աչքի էր ընկնում մեր քաղաքում։ Ճանապարհները, որոնք կապված են Երևանի, Դիլիջանի և Ղարաքիլիսայի խճուղիների հետ, այն աստիճան անանցանելի և անբարեկարգ դրութեան մէջ են, որ մի սովորական տարածութիւնը, մի 50—100 վերստ կամ 3—4 կայարան, ուր սովորաբար անցնում էին ֆուրգոնով կամ սայլերով երկու օրում, վերջերս հազիւ հասնում էին 5—6 օրում, այն էլ ինչ կերպ.— մի կայարանում տանում էին բեռը ֆուրգոնով, միւս կայարանում սահնակով (որովհետև այդտեղ պատահում են շատ խոր ձիւնի, որտեղից անհնար է ֆուրգոնով անցնել) և ապա երրորդ և չորրորդ կայարաններում դարձեալ նոյն բեռը բարձում էին ֆուրգոնի վրա և այդպէս չարչարվելով տեղ հասցնում։ Սակայն այդ գործողութիւնը այնքան էլ էժան չէ նստում քրէհատարի վրա. նա աւելի բարեյաջող օրերում, երբ ճանապարհները բարեկարգ դրութեան մէջ են լինում, անցնելով այդ 3—4 կայարանը մի-երկու օրում՝ ծախսում է մի որոշ գումար սովորական կերպով, բայց երբ վատ պայմաններում այդ տարածութիւնը անցնում են 3—4 օրում, բնական է, որ քրէհատարը ստիպված է իր ծախսերը նոյնպէս կրկնապատկել և եռապատկել... Եւ ինչ է դուրս գալիս, այն, որ եռապատկելով իր գրասոնների վրա արած ծախքերը՝ քրէհատարը կրկնապատկում և եռապատկում է նաև իր կրած ապրանքի և բեռների արժէքը, որը դուրս է գալիս ժողովրդի գրպանից...

Բնական պատահարների անօրինակ ազդեցութեամբ, կրկնում եմ, մեր հաղորդակցութեան ճանապարհները այն դրութեան մէջ ընկան, որ արքունի պօստը, որը մեզ համար մի քանի պուդ ծանրութիւն է կըրում, յաճախ իր ժամանակին չէր ստացվում, ուր մնաց անագին ծանրութեամբ (50—60—100 պուդ) բարձած սայլերն ու ֆուրգոնները, որոնք, ճռնչալով ու թաղվելով մի արշին խորութեամբ ցեխի ու ձիւնի մէջ, օրերով մնում էին կանգնած ճանապարհի մէջտեղը, որտեղից առանց օգնող լծկանների երբէք դուրս հանել չէր լինում... Եւ ահա այդ հանգամանքների շնորհով մեր շուկայում այսօր բոլոր կենսական մթերքները—ալիւրը, աղը, նաւթը, բրինձը, չամիչը և այլն—կրկնակի գին են գտել, հետևաբար մեր քաղցած ժողովրդին էլ աւելի քաղցածութեան մէջ դցել...

Ճանապարհների հաղորդակցութեան մասին խօսելով չէ կարելի չը յիշել այն հանգամանքը, որ Նոր-Բայազէտի տեղ. գաւառապետը, ի նկատի առնելով մեր դաժան կացութիւնը, միջնորդութիւն է յարուցել այդ ճանապարհները խճուղի դարձնելու համար, մի հանգամանք, որ մօտ է շատերի սրտին։ Ապա թէ ոչ՝ մեր ճանապարհները ուղղակի սպանում են քրէհատարի ձին, եզը, գոմէշը և իրան քրէհատարին, որոնք օրերով չարչարվում են տեղ հասցնելու իրանց կրած բեռները։ Բացի դրանից՝ պակաս չէ տուժում նաև ապրանքատէրը—ծախողը, կամ նոյն իսկ սպառողը, որոնք շաբաթներով անդադար սպասում են իրանց բեռներին և հազիւ հազ ստանում են շատ ուշացած ժամանակում. ուստի դրանից առաջ է գալիս մթերքների և ապրանքների թանգութիւն և ժողովրդին անել դրութեան մէջ դնում...

Սակայն, ինչպէս յայտնի է, պ. գաւառապետի միջնորդութիւնը՝ խճուղի շինելու նկատմամբ, արդէն յարգված է կառավարութեան կողմից և այդ ծախքերի համար 80,145 ր. բաց է թողնվել։ Բայց թէ երբ կամ ինչ ձևով կը սկսվեն աշխատանքները, այդ մասին կը հաղորդեմ իր ժամանակին։

Որսորդ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱՆՏԱՐԲԵՐՈՒԹԻՒՆ

(Նամակ խմբագրութեան)

—

Անցեալ կիրակի, ամսիս 23-ին, նշանակված էր Զգրաշէնի ս. Աւետաց եկեղեցու ծխականների երկրորդ ընդհանուր ժողովը՝ նոյն եկեղեցու ծխական դպրոցի հոգաբարձութեան հաշիւները քննելու համար։ Սա-

կայն ժողովը չը կայացաւ ծխականների օրինաւոր թիւ չը լինելու պատճառով։ Ժողովին եկել էին միայն 10 հոգի, չը նայելով որ դպրոցը փակելու վտանգի մէջ է։

Չը գիտենք ինչով բացատրել հասարակութեան այս պլխարակելի անտարբերութիւնը։ Առաջին ժողովին չեն կարդում, այդ էին թէ՝ շատերը լրագիր չեն կարդում, այդ էին թէ՝ հարկաւոր էր ամէն պատճառով չեն եկել. հարկաւոր էր ամէն մէկին առանձին հրաւիրաթուղթ ուղարկել։ Այս անգամ այդպէս էին արել, բայց այդ միջոցն էլ ցանկալի հետեւանք չունեցաւ։

Հոգաբարձութիւնն ուղղակի մեացել է շուարած. հասարակութիւնը ոչ տուրք է տալիս և ոչ ժողովի գալիս՝ գէթ իր ձեռքով թաղելու իր կրթական հիմարկութիւնը։

Հոգաբարձութիւնը չը գիտէ էլ ուրիշ ինչ միջոցով անտարբեր հային քաշ տալ ժողովի։ Նա չունի զինւորական միջոցներ։ Նրան մնում է կամ հրաժարվել կամ որևէ ընտրութիւններ նշանակել և քելէխ (հոգեհայ) արքել։

Օ՜, դուք, նիւթապաշտ հայեր, նիւթապաշտութիւնը ձեզ այնքան է կուրացրել, որ դուք դարձել էք սգիենքս կամ մանրկէն ձեր կրթական հիմարկութիւնների վերաբերմամբ։

Ազգային պատուախնդրութիւնից զուրկ հայեր, գէթ ամաչեցէք վրացիներից և ռուսներից։ Դեռ ձեզ կուլտուրական ազգ էք հռչակում և կուլտուրական ազգերի շարքը դասում ու բարձրից նայում անկուլտուրական ազգերի վրա։ Մի՞թէ կարելի է կաղալով առողջ մարդու հետ ճանապարհ գնալ։ Դա աչքակապութիւն է և ինքնախաբէութիւն։ Ինչո՞ւմն է երևում ձեր կուլտուրականութիւնը, երբ ձեր բոլոր կրթական հիմարկութիւնները հոգեվարքի մէջ են։ Մի անգամ ընդ միշտ փակէք ձեր բոլոր դպրոցները, ձեռքներդ լուացէք, մի կողմ քաշվեցէք և ասացէք. «Մենք դպրոցներ չունենք»։

Այդ աւելի լաւ է և պատուաբեր, քան թէ ունենալ խողարներ՝ թշուառ ուսուցիչներով և նոյնքան թշուառ աշակերտներով։

Դեռ դուք երէկ լաց էիք լինում, թէ մեր դպրոցները խլեցին, և այսօր ուրախացաք, երբ յետ ստացաք. բայց ինչո՞ւ ասպարէզ չէք գալիս նրանց ապահովելու համար։ Ո՞ւր են ձեր կոկորդիլոսի արցունքները և կամ ձեր էքստազի հասած ոգևորութիւնը։

Այո՛, ամօթ է. փակէք, փակէք ձեր այդ հիւանդ հիմարկութիւնները, փողոց շպրտեք ձեր հիւանդոտ երեխաներին, որ նրանք ճիւաղներ դառնան և ձեր կուրծքը պատռեն։ Նոր այն ժամանակ դուք կը հասկանաք ուսման կարևորութիւնը։

Այո՛, թաղէք, թաղէք ձեր հասարակական հիմարկութիւնները, որովհետև դուք սովոր էք լաւ թաղելու, ինչպէս որ փառաւոր կերպով թաղում էք ձեր ազգային գործիչներին։ Կենդանի ժամանակ մոռնում էք նրանց, իսկ մեռնելուց յետոյ կեղծ արցունքներ թափում կամ ճառեր արտասանում նրանց գերեզմանի վրա և՝ ոչխարային հօտի պէս մէկին հետևելով՝ կեղծ ու փքուն ցաւակցութիւններ շռայլում նրանց հասցէին լրագրութեան մէջ։

Այո՛, հոգեբանօրէն դա շատ հասկանալի է, որովհետև այդ բանը ոչ մի կողէկ ծախս չէ պահանջում ձեր գրպանից։ Դուք խոյս էք տալիս այնտեղից, որ կամաւոր կերպով փող են պահանջում ձեզնից. բայց դուք չէք կարողանում խուսափել այնտեղից, ուր զօռով, մի այլ ճանապարհով փող են կորզում ձեզանից։ Եւ դուք շատ բաղդաւոր կը լինէիք, եթէ գէթ այդ կորզած փողերով ապահովէին ձեր կրթական հիմարկութիւնները... Բայց ո՛վ սարսափելի և հրէշային միտք։ Դպրոցը մի սուրբ հիմնարկութիւն է և նա չը պէտք է մնվի սրինով. նա գարշում է դրանից։ Գիտութիւնը հակառակ է արեան, և նա չը պէտք է ձեռք բերվի արեան գնով։

Սթափվեցէք, հայեր, և ապահովեցէք ձեր այն հիմարկութիւնները, որոնք պէտք է ոչնչացնեն ձեր կեանքի ճիւաղներին և խոշընդոտ հանդիսանան նրանց ճիւաղային մտքերին։

Հէնց այդ է պահանջում ձեր երջանկութիւնը։

Խ. Բաբայեան

ԹԱՏՐՈՆ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

Զորեքշաբթի, ամսիս 26-ին, ռուս դրամատիկական խումբը Արտիստական թատրոնում խաղաց Սարդուի «Մադամ Սան-Ժին» 4 գործողութեամբ կոմեդիան, որի բաւական հետաքրքրաշարժ բովանդակութիւնը վաղուց ծանօթ է շատերին։

Կատրինի պատասխանատու և աչքի ընկնող դերը կատարում էր Լ. Եաղոբկայա, որը իր նուրբ ուսումնասիրած և մտածված խաղով արժանացաւ հասարակութեան կողմից բուռն ծափահարութիւնների։

Նապոլէոն Ի-ի դերակատար Սօկոլովսկի իր դերը լաւ սովորած չը լինելու պատճառով ճաստում էր խաղի տպաւորութեանը։

Շորշուէյն, Այարով, Մորոգովա, Մելգունովա և միւս դերակատարները իրանց գեղեցիկ խաղով նպաստեցին ներկայացման աջողութեանը։

Թատրոնը ծայրից-ծայր լիքն էր հասարակութիւնով։

Խ.

ՍԱԹԵՆԻԿ ԶՄՇԿԵԱՆ

Թիֆլիսում վախճանվեց Սաթենիկ Զմշկեան, որ երկար տարիներ դերասանուհի է եղել հայկական բեմի վրա։

Նա ասպարէզ եկաւ այնպիսի ժամանակ, երբ շատ քիչ հայուհիներ էին վստահանում բեմ դուրս գալ։ Եօթանասնական և ութսունական թւականներին Սաթենիկը աչքի ընկնող այժ էր հայ դերասանական խմբի մէջ։

Սաթենիկ-Եղիսաբէթ Զմշկեանը ամուսինն էր յայտնի դերասան Գէորգ Զմշկեանի, որի կեանքի հետ նա կապեց թէ բեմին նուիրված օրերը և թէ ընտանեկան ուրախութիւնները և հոգսերը։

ԴՈՒԽՕՐՕՐՆԵՐԻ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Սօցիալ-դեմօկրատական ֆրակցիան մի բազմատորագիր յայտարարութիւն ստացաւ դուխօբօրներից, որի մէջ նրանք խնդրում են ֆրակցիայից, նոյնպէս և այն բոլոր քաղաքական կուսակցութիւններից, որոնք ցանկանում են իրագործված տեսնել խղճի ազատութիւնը Ռուսաստանում, առանձին ուշադրութիւն դարձնել այն կրօնական հալածանքների վրա, որոնց նրանք շարունակում են ենթակայ լինել և 1905 թւի ապրիլի 17-ի մանիֆէստից յետոյ։ Յայտարարութեան հեղինակները բերում են մի ամբողջ ցուցակ այն անձերի, որոնք հեծում են բանտերում և Սիբիր են աքսորված իրանց կրօնական համոզմունքների համար։ «Այդ ծանր պատիժներին,—ասում են դուխօբօրները,—ենթարկվում ենք գլխաւորապէս զինւորական ծառայութիւնից հրաժարվելու համար, որը և հակառակ է մեր դաւանութեան։ Այն ինչ կառավարութիւնը կարող կը լինէր փոխարինել զինւորական ծառայութիւնը խաղաղ ընաւորութիւն ունեցող աշխատանքներով, որպէս դա անվում է գերմանական ազանդաւոր մենօնիտների համար. փոխանակ բանտերում հեծելու, մենք հնարաւորութիւն կունենայինք արդիւնաբեր կերպով գործադրելու մեր ժամանակը»։

Վերջը ստորագրվող դուխօբօրները խնդրում են հանել այդ հարցը, ի նկատի ունենալով նրա առանձին մեծ նշանակութիւնը, խղճի ազատութեան վերաբերեալ հարցից և ամէն ջանք գործ դնել, որպէսզի շուտափոյթ լուծվի այդ հարցը։

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑ

Գանձակ, 21 դեկտեմբերի

Անցեալ տարիները երկաթուղու վարչութիւնները ապրանքները որոշալ ժամանակամիջոցին տեղ չը հասցնելու համար ապրանքատէրերին որոշ վարձատրութիւն էին տալիս, մի գումար, որ չէր անցնում ապրանքի քրէից։

Մօտ երկու տարի է, որ այդ կանոնը վերացված է։ Այդ կանոնը ապրանքատիրոջ և երկաթուղու վարչութեան մէջ պահում էր մի տեսակ ցանկալի հաւասարակշռութիւն։

Օրինակ, եթէ կայարանում ստացված ապրանքները ժամանակին չը տանալու համար հնարաւոր է «за храненіе»-ներ պահանջել, նոյնիսկ պատկաւելի գումարներ, ապա բոլորովին օրինական է ապրանքները որոշ ժամանակին տեղ չը հասցնելու համար վարձատրութիւն տալ ապրանքատիրոջ։

Այժմ, երկաթուղու կայարանում «за храненіе» անելը տիրապետում է, բայց ապրանքները երբեմն ամիսներով՝ այս կամ այն պաշտօնեայի քմահաճոյքի կամ անհոգ անտարբերութեան շնորհիւ՝ այս կամ այն տեղում մնում են, առանց վարձատրութիւն տալու ապրանքատիրոջը և առանց պաշտօնեայի պատասխանատուութեան։ Եւ յաճախ տեսնում ենք, որ նոյն տարածութեան վրա մի վագոնը ստացվում է 5 օրում, միւս վագոնը երկու ամսում։

Գանձակի կայարանում մի օտարոտի կարդ է տիրում. հայ մուշաբաշի հայ կոմիսիոնէրից իւրաքանչիւր վագոն բարձելու համար ստանում է վարձ 2 ր. 50 կ., իսկ միւս ազգերի կոմիսիոնէրից 1 ր. 80 կոպ.։ Այս օտարոտի կամայականութիւնը անագին տրտունջների տեղիք է տուել հայ առևտրականների շրջանում. նրանք մի բողոքով դիմել են երկաթուղու վարչութեանը։

«Надежда» ընկերութեան գրասենեակներում տիրապետող կարգ ու կանոնը և գործակալների կամայականութիւնների պատմութիւնները առակների շարքն են անցել։ Բերենք ամենակարևոր գործերից մի նմուշ, որը անագին նշանակութիւն ունի այդ ընկերութեան միջոցով ապրանքներ ուղարկողների և ստացողների համար։

Վարշավայից ուղարկված են կաշուեղէնի ապրանքներ վերադիր վճարով, տրված հոկտեմբերի մէկին, բայց այդ գումարը դեռ չէ ստացել Վարշավայի ապրանք ուղարկողը և նա մի բաց նամակով դատապարտում է գանձակեցուն, որ այսքան ժամանակ, հակառակ իր խոստման, չէ ստանում «Надежда»-ից ուղարկված ապրանքները։

Աւ. Սահակեան

ՋԻՎԱՆՇԻՐԻ ԿԵԱՆՔԻՑ

Առաջաձոր, 20 դեկտ.

Նախորդ թղթակցութիւններիս մէկում գրել էի, որ համեմատաբար նախկին տարիների հետ, ներկայումս մեր գաւառում գրաքիսը խաղաղ է. գողութիւններ, մարդասպանութիւններ շատ քիչ են պատահում. նաև գրել էի, որ այդ ուրախալի ընթացքի պատճառը ինքը թուրք տարրն է, որ իր մէջ զանազան բեֆօրմներ ու բարեփոխութիւններ մտցնելով, ի միջի այլոց վերացրել է աւազակութիւնները և գողութիւնները... Այդ բոլորից յետոյ շնորհաւորում էի մեր հարևան թուրք տարրի մի շարք ձեռնարկութիւնները... Սակայն, գրժբաղդաբար, ինչպէս երևում է, մեր գրացի թուրք ժողովուրդը չէ կարողանում արմատախիլ անել քօլանի և քիւրդ տարրի սիրելի արհեստը, գարաւոր աւազակութիւնը, ալան-թալանը և այլն... Օրինակ՝ սրանից մօտ մի ամիս առաջ մեր գաւառի Քոլատակ և Թըմբլղու գիւղերի արօտատեղիներից քշեցին նոյն գիւղացիների 10—13 հատ տաւարները։ Պարզվեց, որ այդ գողութիւն անողները եղել են Շուշու գաւառում ապրող քիւրդերը։ Դրանից յետոյ, դեռ մի քանի օր չանցած, «Գիւլլու-Թալա» կամ «Բլլրատա» անուանված բինաներից քշեցին առաջաձորցիների 20 հատ տաւարները, իսկ սրանից մի քանի օր առաջ քշեցին Հայատ (Ախմախու) գիւղի արօտատեղիներից նոյն գիւղացիների 15 հատ տաւարները։ Գողացված տաւարների հետքերը մտնում են թուրք գիւղերը։ Այդ գիւղերի թուրքերից մի քանիսը խոստանում են միջնորդել... քշված տաւարը վերադարձնելու համար ու խնդրում են հայերին չը յայտնել այդ գողութիւնների մասին կառավարութեանը։ Հայերը, մի առ ժամանակ թուրքերին սպասելով և տեսնելով, որ վերջինները չեն կատարում իրանց խոստացածը, բոլոր եղելութիւնը յայտնում են կառավարութեանը, իսկ կառավարութիւնը չէ ընդունում հայերի յայտարարութիւնը, պատճառաբանելով, որ յայտարարութիւնները ուշ են ներկայացվում, պէտք է դէպքը կատարված մօմենտում, վայրկեանում ներկայացնել... Քաղցած ու դժբաղդ լեռնականի մի կամ երկու հատ տաւարն էլ թուրքն է քշում... Ո՞ւր կորչի լեռնականը... Քանի գոյութիւն ունեն Սարխավենտ գիւղում ու տխրահռչակ աւազակ-Մեհրալու «ղշլաղ»-ում ապրող մասնագէտ աւազակները, լեռնականներին օր ու ապրուստ չէ լինելու։ Այդ աւազակային որջերը անհրաժեշտ է մաքրել... ուրմատախիլ անել այդ տեղերում գոյութիւն ունեցող անհանգիստ տարրին, դարաւոր ոճրագործներին... Հրաւիրում ենք թուրք տարրի ու կառավարութեան ներկայացուցիչների ուշադրութիւնը։

Բ. Զաքարեան

ՆԵՐԲԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

◆ Ժողովրդական հաւասարանի վարչութիւնը դիտաւորութիւն ունի ներկայ ոստաններին տալ մի քանի դասախօսութիւններ գրականութիւնից և հանրաժաւելի կօնցերտ։

◆ Թիֆլիսում վերջին օրերը եղանակը զգալի կերպով ցրտել է։ Մանաւանդ դժուարացել է աղքատ դասակարգի վիճակը, որը անկարող է տաքացնել իր բնակարանները։

◆ Կովկասեան գիւղատնտեսական ընկերութիւնը որոշել է իր ընդհանուր ժողովը անել յունվարի 15-ից յետոյ և վերակազմել խորհուրդը։

◆ Չը նայած այն հանգամանքին, որ Թիֆլիսի քաղաքային վարչութիւնը հացի որոշ սակագին է նշանակել, բայց և այնպէս քաղաքիս հացթուխները շարունակում են իրանց քմահաճոյքներով դեկավարվել, միանգամայն անուշադիր թողնելով սահմանված սակագինը։ Համարեա հաստատապէս կարելի է ասել, որ Թիֆլիսում միայն մի տեսակ հաց է թխվում, այն էլ յայտնի չէ թէ որ տեսակի, և վաճառվում է ֆունտը 5 կօպէկով։

◆ Ստացանք հետևեալ նոր հրատարակութիւնները. 1) «Ազգագրական Հանդէս», հատասեաց պատկերազարդ, 204 երես, յաւելուածով, 2) «Դարևոր կաղնին», նուէր մանուկներին, թարգ. ֆրանսերէնից տ. Ն. Դաւթեան և օր. Շ. Տէր-Նիկողոսեան, 16 երես, գինն է 6 կօպ., 3) Տ. Լ. Կօրբաի «Խրատատի հեղինքին», թարգմ. ֆրանս. տիկ. Յ. Դաւթեան, 26 երես, գինն է 10 կօպ., 4) Մամին-Սիբիրեակի հեքիաթներ՝ «Լուսատուիկներ», նուէր մանուկներին, փոխադրեց Կ. Կ. Մելիք-Շահնազարեան, 103 երես, պատկերազարդ, գինն է 40 կօպ.։

◆ ԳԱՆՁԱԿԻՑ մեզ գրում են. «Քանի ամիս է խօսակցութեան նիւթ է դարձել մի աղջկայ նշանադրութիւնը. աղջիկը յամառվում էր և չէր ուզում գնալ առաջին տղային, այլ գնում էր երկրորդ տղային։ Այժմս էլ երկրորդ տղան ուզում է աղջկան նահապետական տարազով տանել, իսկ աղջկայ ծնողները ուզում են շլեսայով տանել։ Բոլոր բանակցութիւնները և քահանայական միջնորդութիւնը ի զերև եղան և նշանը քանդվեց»։

◆ Մօտ օրերս Բագու են հասնելու քաղաքը և նաւթահանքային բայօնը դիտելու համար Ալէքսանդրօպոլի առևտրական դպրոցի 20 սաներ երկու ուսուցիչների առաջնորդութեամբ։ Գնացողների համար տեղ են պատրաստել առևտրական դպրոցի շէնքում։

◆ Բագուի առևտրական դպրոցի հոգաբարձական խորհուրդը առաջիկայ ուսման տարվայ վճարից ազատելու համար 116 խնդրատուներից յառաջ է 90-ի հանդիպը։

◆ Դեկտեմբերի 23-ին Բագուում Լէբեդինսկի միջանցքում շաքար վաճառող Բօրիս Շերմանի գրասենեակն է մտնում մի ինչ-որ պարոն և խօսելով շաքարի գների մասին՝ հեռանում է։ Երեկոյեան ժամը 6-ին անյայտը նորից է գալիս, բայց այս անգամ երեք հոգու ուղեկցութեամբ։ Բոլորն էլ լինում են զինված։ Ուղղելով զէնքերը Շերմանին և գրասենեակում այդ րոպէին գտնվող ծառայողներից մէկին, մըտնողները պահանջում են գանձարկղի բանալին։ Մտանալով բանալին, կողոպտիչներից մէկը բանալով գանձարկղներից մէկը, վերցնում է 950 ր. ոսկէ ժամացոյցը շղթայով և այլ ոսկեղէններ։ Սպառնալով ներկայ եղողներին, որպէսզի ձայն-ծպտուն չը հանեն, կողոպտիչները դուրս են գալիս և անյայտանում։ Առ այժմ նրանց հետքը չէ գտնված։

◆ Դեկտեմբերի 22-ին ոստիկանութիւնը ձերբակալում է ոմն Արշակ Մուսայէլեանի, կասկածելով նրան գաղտնի ոստիկանութեան պաշտօնեայ Տօլգաչէվին սպանելու մէջ։

◆ Դեկտեմբերի 23-ին Բագուում, երկ. ժամը 4-ին, Բալախանակի վողոցում, վաճառական Իզրայել Կոպելէվիչի բնակարանն են մտնում երկու անյայտ մարդիկ և «Заря и Лучъ» անիշխանական խմբակի անունից ներկայացնում են 100 բուբլու պահանջագիր։ Կոպելէվիչը խնդրում է եկեղորներին սպասել, իսկ ինքը հրամայում է ծառային գնալ ոստիկան կանչելու։ Էքսպրօպրիատորները, զգալով որ իրանց համար թակարդ է լարվում, վեր են կենում և կամենում են դուրս գալ ու փախչել։ Բայց ոստիկանները արդէն բարձրանալիս են եղել աստիճաններով, որոնք և ձերբակալում են մտնողներին և տանում են ոստիկանատուն։ Նրանք եղել են Թիֆլիսի բնակիչ Բօրիս Լիպշէյցը և Քութայիսի բնակիչ Սօլոմոն Սմօլեակը։

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ ԿԵԱՆՔԻՑ

◆ Ժողովրդական սոցիալիստների կուսակցութեան կոմիտէն, 126-դ յօդուածի առաջին մասի հիման վրա, դատաստանական պատասխանատուութեան է ենթարկվում։ («Р. В.»)

◆ Պետերբուրգում մօտ օրերս բացվել է համառուսական վիրաբոյժների համագումարը։ Նախագահ է ընտրված Մօսկվայի պրոֆ. Գ. Ի. Դեակոնօվը։ Համագումարին մասնակցում են 150 հոգի։ («Р. В.»)

◆ Մայրաքաղաքի թերթերի ասելով, վերջերդեան կոչի համար դատապարտված առաջին Պետական Դումայի անդամները որոշել են վճռաբեկ բողոք ներկայացնել դատարանի դատավճռի դէմ։ Այդ որոշումը պատճառաբանվում են նրանով, որ ուզում են երկրորդ անգամ մասնակցել ամբողջ հայրենիքի առաջ այն կարևոր զանցառութիւնները, որոնց թոյլ տուեց դատարանը հարցերը դնելիս, և հասցնել գործը մինչև կառավարիչ սենատի վճռին։ («Р. В.»)

◆ Կիէվի նահանգի Գլեխավէ գիւղում ընդհարում է տեղի ունեցել գիւղացիների և սարաժնիկների մէջև, որոնք եկած են եղել բօյարների արքունական անտառը փայտահատներին վռնտելու համար։ Սարաժնիկները, որոնց սպառնում էր գիւղացիների ահագին ամբոխը եղանակներով և ձողերով զինված, համազարկերով ցրեցին ամբոխը։ Վիրաւորվածներ չը կան։ («Гол. М.»)

◆ «Ռուսական բանուորների համառուսական միութեան գլխաւոր խորհուրդը» դիմել է հարաւ-արևմտեան երկաթուղիների կառավարիչ Նեմեշայէվին, յայտնելով որ հարաւ-արևմտեան երկաթուղիների կապալները առհասարակ ընկնում են հրէաների և Ռուսաստանին թշնամի այլազգիների ձեռքը, մինչդեռ ռուս մարդիկ թշուառ դրութեան մէջ են։ Խորհուրդը խնդրում է կապալները տալ միութեան։ Այդ դրութեան վրա Նեմեշայէվը ժակագրել է. «Հրաւիրվում է միութիւնը մասնակցելու աճուրդին ուրիշների հետ համահաւասար իրաւունքով»։ («Рѣчь»)

◆ Կուրսկում, նահանգապետի կարգադրութեամբ, փակված են քաղաքային հասարակական գրադարանը և ընթերցարանը՝ ազգաբնակութեան մէջ անլիգալ գրականութիւն տարածելու համար։ («Рѣчь»)

◆ Եարօսլավլի նահանգապետը գիւղական հասարակութիւններից համախօսական վճիռներ է ստացել նահանգի զանազան մասերում արքունական 15 դիւեստներ փակելու մասին։ («Гол. М.»)

◆ Վերջին ժամանակներս Ռուսաստանի ներքին նահանգներից հետևեալ տեղեկութիւններն են ստացվել հրդեհների և հրդեհումների մասին։ Կօբելեակում հրդեհումից այրված է շտեմարանը՝ մէջը եղած 12,000 պուդ հացահատիկներով միասին։ Վնասը հասնում է 18,000 բուբլու։ Եարօսլավլի մօտ այրվել է կաշու գործարանը, որի վնասը հասնում է 35,500 բուբլու։ Սարատովի գիւղերից մէկում այրվել է գիւղական դատարանը ամբողջ գրքերով և թղթերով։ Վարշավայի մօտ «Սանտիկի» շաքարի գործարանը։ Բատօմի նահանգում մի քանի կալուածատէրերի տնտեսութիւններն ու հացի ամբարները։ Վնասը հասնում է 15,000 բուբլու։ Կարծում են, որ առաջացել է հրդեհումից։ Ելիսավետգրադում հրդեհումից այրվել է Դօլինսկու մեծ շրջաղացը, որից առաջացած վնասը հասնում է 60,000 բուբլու։

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Շուշի, 2 դեկտեմբերի

Շուշու Ջուլհականոց-դպրոցի վարչութիւնը յայտնում է իր խորին շնորհակալութիւնը հետևեալ անձանց, որոնք իրանց նուէրներով նպաստել են Ջուլհականոցի առաջման։ Տիկին Մարգարիտ Աբեանց 200 ր., պ. Թաւադեան 25 ր., և Բագու՝ առևտրական տուն «Նասիբեան և Տէր-Պետրոսեան» մի հակ բուրդ։ Յուսով ենք սրանց ազնիւ օրինակին կը հետևեն և ուրիշները։

Նախագահ վարչութեան՝

Սրբուհի Ղոնդաղսազեան

Գանձապահ՝

Սօֆիա Մելիք-Ղարագեօզեան

Թիֆլիս, 27 դեկտեմբերի

Ներփակած ուղարկելով մէկ հարիւր տասն և հինգ բուբլի (115 ր.), խնդրում եմ այդ գումարից տասն օրինակ «Մշակ» առաջիկայ 1908 թւից ուղարկել անհրաժեշտ տեղեր՝ որտեղ դուք յարմար կիմանաք, իսկ մնացած 15 բուբլին բաժանէք ծննդեան տօնին չքաւորներին։

Վերոյիշեալների մասին լրագրում հրատարակելիս խնդրում եմ բարի լինէք անունս չը դնելու։

Ոմն

Ծանօթ. խմբ.—Այս 10 օրինակ «Մշակը» ձրիաբար կը յատկացնենք զանազան տեղերի և կը յայտարարենք մի այլ անգամ։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԹՒՐՔ ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

«Sabah-ul-Khaïr» լրագրի մէջ կարդում ենք.

«Թուրքական յեղափոխական ֆեդերացիայի ծրագիրը այնքան կարևոր է, որ մենք կաշխատենք ծանօթացնել նրա հետ մեր ընթերցողներին մի յատուկ գրքոյկով։

Մենք արդէն ասել ենք մեր լրագրներում, որ բաւական չէ գանգատվել, քննադատել և խորտակել ամէնը, ինչ որ գոյութիւն ունի։ Հարկաւոր է ստեղծել մի նոր դրութիւն, լաւագոյնը, ճշմարիտը. դա է միակ միջոցը վերջ դնելու ներկայ ատելի դրութեանը։

Մենք ջերմապէս գովում ենք Էրզրումի և Բիթլիսի բնակիչներին և այլ թուրքերին, որոնք միաբան ոգով բողոքում են կառավարութեան դէմ։ Մենք նոյնպէս փառաբանել ենք նրանց ջանքերը, որոնք աշխատել են անձնահարկը վերացնելու համար։ Բայց դա չէ արդելում, որ չարիքը գոյութիւն ունենայ և անարդարութիւնը շարունակվի։ Մեր հայրենիքի բոլոր գաւառներում գանգատներ են լսվում ներկայ բէժիմի դէմ, բայց այդ ձայները բաւական զօրեղ չեն։ Անհրաժեշտ է, որ մենք աւելի եռանդուն կերպով լսեցնել տանք մեր ձայնը։

Նահանգապետների բռնած դիրքը և հարկահաւաքների արարքները չեն որ պէտք է բալասան դնեն վէրքի վրա, որովհետև հիւանդութիւնը հէնց արմատումն է։ Փոքրիկ առանձին բէֆօրմներ մտցնելը նման կը լինէր հին շապիկին, որը այլևս դիմանալ չէ կարող, կարկատաններ դնել։ Պէտք է վերացնել ներկայ կառավարութիւնը և սահմանել մի այլ նորը, որը կընդունէր թուրք յեղափոխական ֆեդերացիայի ամբողջ պրօգրամը։

Այդ նպատակով մենք արդէն գրում ենք մեր թերթերի մէջ սէնսացիօն յօդուածներ։

Մենք կանգ կառնենք այդ պրօգրամի մի քանի կէտերի վրա։

Ներկայումս առաջաւոր անձինք ծանօթ են այն բողոքներին, որ հարկաւոր է անել, և նրանք հաստատ յոյս ունեն բաւարարութիւն ստանալ։

Ընկերներ և համաքաղաքացիք, եթէ դուք իրապէս աշխատում էք մեր հայրենիքի բարօրութեան և փառքի համար, եթէ դուք ուզում էք, որ մեր երկիրը եւրօպացիների աւարը չը դառնայ, եթէ դուք ուզում էք, որ մեր հողի վրա ապրող զանազան ցեղերը նրան արիւնահեղ կռիւների բեմ չը դարձնեն, և, վերջապէս, եթէ դուք ուզում էք, որ մենք դրված լինենք քաղաքակիրթ երկիրների շարքում, միացէք թուրք յեղափոխական ֆեդերացիայի շուրջը։

Ահա թէ նա ինչ է ազդարարում. քննեցէք նրա պահանջները ուշադրութեամբ.

1) Հարկաւոր է ուժգին կերպով սահմանադրութիւն հաստատել։

Պէտք է հիմնել մի ազգային ժողով, առանց խորութեան կրօնի և ցեղի։

2) Կենտրօնական կառավարութիւնը կը լինի Կ. Պօլսում. նա պէտք է արդարութեամբ հոգէ ժողովրդի շահերի վրա։

3) Պէտք է իւրաքանչիւր նահանգ կառավարվի մի նահանգապետի ձեռքով, որին պէտք է ընտրէ «ընդհանուր նահանգական խորհուրդը»։ Ընտրութիւնը պէտք է կատարվի առանց ցեղի և կրօնի խորութեան։

Այդ խորհուրդը պէտք է իրաւունք ունենայ հիմնել դպրոցներ, ճանապարհներ և ջրանցքներ շինել՝ մթերքների տեղափոխութիւնը ապահովելու համար. պէտք է նըպաստէ երկրագործութեան զարգացման համար. պէտք է դիւրացնէ հաղորդակցութեան միջոցների ապահովութիւնը։

4) Պէտք է հաստատել մի անկախ արդարադատութիւն, որը պէտք է ազատ լինի պաշտօնեաների որևէ ճնշումից։

5) Դատաւորները պէտք է ժողովրդից ընտրվեն և անփոփոխ լինեն։

6) Կառավարչական և գաւառական բիւջէները պէտք է գտնվեն երկու տարբեր խորհուրդների կօնտրոլի տակ։

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԻՏԱԼԻԱ

Հակակրեական շարժումը.—Հակակրեական շարժումը օրէ-ցօր սաստկանում է Իտալիայում։ Վերջին ժամանակներս պալատի անդամ Բիսսոլատի առաջարկութիւն արեց պալատին տարուական զրպոցներում վերացնել կրօնական դասախօսութիւնը։ Իտալական կաթոլիկները եռանդուն պայքար են մղում հաժողելու պալատին, որպէսզի մերժէ Բիսսոլատիի առաջարկը։

ՉԻՆԱՍՏԱՆ

Չինաստանը զինվում է.—Եապօնացիները եռանդուն գործունէութիւն են ցոյց տալիս Չինաստանը սպառազինելու գործում։ Մինչև այժմ Հարաւային և Մէջին Չինաստանում զօրքերը լաւ չէին զինավարժված և սպառազինութիւնը չափազանց թոյլ էր։ Այժմ բոլորովին այլ պատկեր է ներկայացնում. զօրքերի զինավարժութիւնները կատարվում են եւրոպական տեխնիկայի համաձայն և զօրքերը բաժանված են գնդերի։ Զինուորական ուսուցիչները (ինստրուկտորները) եապօնացիներ են։ Մինչև իսկ զինուորական գպրոցները մեծ մասամբ եապօնացիների ձեռքումն են։

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐ

Պատերազմական պատրաստութիւններ.—Վաշինգտօնից հեռագրում են Լօնդոնի «Morning Post» լրագրին, որ ահագին քանակութեամբ ռազմամթերքներ են ուղարկված Ֆիլիպպեան կղզիները զօրաբանակի համար, թնդանօթներ՝ կղզու ափերի պաշտպանութեան համար, մօրտիրներ՝ պատերազմական նաւերը փոխադրելու և ականներ։ Մանիլայի նաւահանգիստը պաշտպանելու համար։ Ինչպէս յայտնի է, ամերիկեան նաւատորմը արդէն գտնվում է ռուսական Ջրերում Եապօնիայի դէմ առ դէմ, իսկ Ֆիլիպպեան կղզիները ռազմական երկրորդ կէտն է (Միացեալ-Նահանգների սեփականութիւնը), որտեղ կենտրոնացնում է նա իր պատերազմական ոյժերը։ Որքան էլ խաղաղասիրական նպատակներով բացատրվում լինեն այդ պատրաստութիւնները, յամենայն դէպս դրանք մարդկութեանը սպառնացող փոթորկի չարագուշակ նշաններ են։

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆ

Նահի մահվանից առաջ գրված նամակներ.—«Neue Freie Presse» լրագրում տպված են հանդուգնայ Մուզաֆֆէր-Էդդին շահի նամակները, որ նա գրել է իր մահից առաջ, որոնց մէջ նա յայտնում է իր հայեացքները։ Պարսկաստանում սահմանադրական կարգ մտցնելու անհրաժեշտութեան մասին։

Մուզաֆֆէր-Էդդին իր մի նամակի մէջ գրում է իր որդուն, Մահմէդ-Ալի շահին հետևեալը.

«Սիրելի որդի, հասել է իմ վերջին ժամը։ Այսօր ես դեռ ես գահի վրա եմ, իսկ վաղը շատ կարելի է, արդէն դագաղի մէջ կը լինեմ, և իշխանութիւնը կանցնի քո ձեռքը։ Որդի, գիտցիր, որ պետութիւնը բաղկացած է հպատակներից։ Եթէ հպատակները երջանիկ են, երջանիկ է և պետութիւնը. եթէ հպատակները թշուառ են, թշուառ է և պետութիւնը։ Պարսիկ ժողովուրդը չափազանց շնորհալի է։ Նա իր սեփական ոյժերով զարթնեց քնէածութիւնից և այժմ կամենում է բարձրել իր գլուխը. նա սկսեց թօթափել իրանից միահեծանութեան հագուստը և ցոյց տուեց, որ նա սովորել է հասկանալ կեանքի գինը։ Պարսիկը շատ է սիրում իր հարենիքը, և չկայ աշխարհումս մի այնպիսի զէնք, որով կարելի լինէր հանգցնել հայրենասիրութեան հուրը։ Եթէ ինձ վիճակված լինէր էլի ապրել, ես ուրախութեամբ ձեռք ձեռքի տուած ժողովրդի հետ կը կռուէի նրա բարօրութեան համար։ Սակայն իմ վերջին ժամը զարկեց։ Մի դարձիր ինքնիշխան տէր և դիմաւորիր ժողովրդին սիրոյ մութեամբ և հեղութեամբ»։

Ժողովրդի հասցէին ուղղած իր նամակի մէջ հանդուգնայ շահը գրում է. «Դուք փառաւոր սասանեանների սերունդներն էք, և դուք շատ լաւ գիտէք, որ այդ ձեր նախահայրերը ուսման, գիտութեան և քաջութեան տիպարներ էին։ Հետևեցէք նրանց օրինակին և ցոյց տուէք աշխարհին, որ դուք պատրաստ էք անընկիւղ շարունակելու կռիւը կեանքի համար։ Այդպէս է իմ վերջին կամքը»։

ԲԵԼԳԻԱ

Վանդերվիլդը թագաւորի դեմ.—Բելգիական պատգամաւորների պալատի դեկտեմբերի 11-ի նիստում չափազանց աղմկայոյզ տեղի ունեցաւ Վանդերվիլդի այն ճառի պատճառով, որը ամբողջապէս ուղղված էր Լէոպոլդ թագաւորի անձի դէմ։

Քննվում էր գահաժառանգ Ալբերտի ռոճիկի հարցը, որից օգուտ քաղեց սոցիալիստների լիդերը թագաւորի անձնաւորութեան դէմ յարձակվելու համար, մասնաւորապէս նշելով, ի միջի այլոց, որ ցիվիլիստ լիստը (թագաւորական ծախսերի նախահաշիւը), սահմանված լինելով սահմանադրութեան համաձայն, չէ կարող նոյնիսկ քննութեան ենթարկվել։

Ուրիշ երկիրներում,—ասաց Վանդերվիլդը իր ճառը,—ինչպէս, օրինակ, Սկանդինավիայում, Իտալիայում, Անգլիայում, թագաւորները թէև մի որոշ աստիճանի աշխատում են պահել իրանց այնպէս, ինչպէս վայել է հասարակապետութիւնների ժառանգական նախագահներին, բայց նոյնը չէ մեզանում, Բելգիայում, որտեղ թագաւորը այնչափ մեծ եռանդով հարստացնում է սկանդալների օրագիրը։ Այդ հանգամանքը,—շարունակում է սոցիալիստների լիդերը,—առանձին ուշադրութեան չէր արժանանայ, եթէ որ նրա շնորհիւ չը նկատվէին վերին աստիճանի անցանկալի տենդենցիաներ. ձգտում են մտցնել Բելգիայի սահմանադրական հաստատութիւնների մէջ, ի վնաս ժողովրդական գերիշխանութեան, անձնական իշխանութեան էլեմենտներ, որի դրօշակակիրն է հանդիսանում ինքը թագաւորը։

Ինչ վերաբերում է գահաժառանգ Ալբերտի ռոճիկի հարցը, որից օգուտ քաղեց սոցիալիստների լիդերը թագաւորի անձնաւորութեան դէմ յարձակվելու համար, մասնաւորապէս նշելով, ի միջի այլոց, որ ցիվիլիստ լիստը (թագաւորական ծախսերի նախահաշիւը), սահմանված լինելով սահմանադրութեան համաձայն, չէ կարող նոյնիսկ քննութեան ենթարկվել։

Ուրիշ երկիրներում,—ասաց Վանդերվիլդը իր ճառը,—ինչպէս, օրինակ, Սկանդինավիայում, Իտալիայում, Անգլիայում, թագաւորները թէև մի որոշ աստիճանի աշխատում են պահել իրանց այնպէս, ինչպէս վայել է հասարակապետութիւնների ժառանգական նախագահներին, բայց նոյնը չէ մեզանում, Բելգիայում, որտեղ թագաւորը այնչափ մեծ եռանդով հարստացնում է սկանդալների օրագիրը։ Այդ հանգամանքը,—շարունակում է սոցիալիստների լիդերը,—առանձին ուշադրութեան չէր արժանանայ, եթէ որ նրա շնորհիւ չը նկատվէին վերին աստիճանի անցանկալի տենդենցիաներ. ձգտում են մտցնել Բելգիայի սահմանադրական հաստատութիւնների մէջ, ի վնաս ժողովրդական գերիշխանութեան, անձնական իշխանութեան էլեմենտներ, որի դրօշակակիրն է հանդիսանում ինքը թագաւորը։

Ինչ վերաբերում է գահաժառանգ Ալբերտի ռոճիկի հարցը, նրանք, Վանդերվիլդի կարծիքով, ամենևին օգուտ չեն բերում ժողովրդին, և հեռանպէս ժողովրդական միջոցներից նրանց ռոճիկ յատկացնելը միանգամայն անախորժութիւն է ժամանակակից ռամկավարական հասարակութեան մէջ։

Սոցիալիստական լիդերի այդ յարձակումների դէմ, որը խօսում էր իր ընկերների անունից, հանդէս են գալիս Ֆինանսների մինիստր Լիբարտը և կաթոլիկական կուսակցութեան պարագլուխ Վուստը, որոնք անհրաժեշտ են համարում ընդունել արքայազունների ռոճիկների վերաբերեալ կէտերը։

Վերջում պալատը ձայների մեծամասնութեամբ՝ 97 ընդդէմ 32-ի և 3 հոգու ձեռնպահութեամբ՝ ընդունում է ամբողջապէս յիշեալ կէտերը։

Թագաւորի վրէժը.—Լէոպոլդ թագաւորը, պարլամենտի պահանջների վրա զայրացած, վճռել է ծախել Կոնգոյի թագաւորութիւնը։ Այդ նպատակով նա գնացել է Պարիզ, ուր, ինչպէս ասում են, նա արդէն առնողներ է գտել։ Լէոպոլդին աֆրիկեան այդ թագաւորութեան համար առաջարկում են 100 միլիոն։ Այդ գումարի մէջ մտնում է նաև նրա գերիշխանութեան իրաւունքի վճարը։

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ ԹԱԴՈՒԷՒ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ
ԻՍԱՀԱԿ ՄԷԼԻՔ-ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ
ԲԺՇԿԱՊԵՏ Բ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ
Հիմնված 1880 թ.
(Կուկիա, Վօրոնցօվի արձանի հանդէպ)
Ամեն օր, բացի կիրակի օրերից
ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ՝
Բ. Ա. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վիրաբուժութեան և վեներական (սիֆիլիս) հ.։
Կ. Մ. ԶԻԿՕՎԱՆԻ—9½—10 ժ. աչքի, ներքին և նեարդային։
ԱՏԱՄՆԱԲՈՑԺ Ե. Կ. ԽՕԴՆԵՎԱ—9½—2 ժ. ատամի հիւ.
Զ. Ի. ԲԱԲԱՆԱՍԵԱՆՑ—10—11 ժ. մանկաբարձութեան, կանանց և երեխայոց հ.։
Մ. Գ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ—11—12 ժ. մորթու, վեներակ., վիրաբուժութեան և միզասեռ.
Ա. Մ. ՓՈՒՂԻՆՕՎ—12—1 ժ. ներքին և երեխայոց ծաղկահատ.։
Կ. Ի. ԴԶԵԼԻԵՎ—12—1 ժ. ականջի, քթի և կոկորդի։
Ա. Գ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆՑ—1—1½ ժ. ներքին և երեխայոց հ.։
ԿԻՆ-ԲԺԻՇԿ Ա. Ի. ՇՁԵՐԲԻՆԱ—1½—2 ժ. մանկաբարձութեան։
Գ. Յ. ԳՈՐԳԵՆՕՎ—11—12 ժ. կանանց և մանկաբարձութեան։
ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ
Ա. Յ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ—6—7 ժ. վիրաբուժ., վեներական, միզասեռ և մորթու հ.
Վճարը 50 կ.։ Զբաղողները ձրի։ Համախորհրդի (կոնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին։
Հիւանդասոցի վերատեսուչ՝
Բժշկապետ Բ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ

ՍԵՓԱԿԱՆ այդուց ստացված «Կախէթի» վաղան խաղողից պատրաստված կարմիր գինի ուզողներին կարող եմ յանձնել Գանձակի կայարանում՝ ՎԵՐՐՕՆ (30 ֆունտ) 1 ՐՈՒԲԼԻ 30 ԿՕՊ։ Դիմել հետևեալ հասցէով. Аветику Артемьевичу Саакянцу (Бананцеци).
5—3

ԲԺԻՇԿ
Գ. ՄԱՂԱՔԵԱՆ
Ներքին եւ երեխայոց, առանձնապէս usամոխի եւ աղիքների հիւանդութիւններ։
Ընդունելութիւն ամեն օր | 12—1 ժ. առաւօտեան
5—7 ժ. երեկոյեան
Միքայէլեան փողոց ս. Ճավճավաձէի № 36.
(ա.օ.) 74—100

ԲԺԻՇԿ
Ա. Մխիթարեանց
Ընդունում է հիւանդներին. մանագիտութիւն՝ սիֆիլիս, միզային, վեներական և մորթու հիւանդութիւններ. առաւօտեան 12—2 ժ., երեկ. 5—7 ժ., Սօլոլակ, Բեհբութեան փողոց № 33։
(ա. օ.) 74—100

ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՊԱՐՏԷԶ
(Զեռնարկ մայրերի և դաստիարակչուհիների համար)
Ս. Վ. ԱՐՂՈՒԹԵԱՆ-ԵՐԿԱՑՆԱԲԱԶՈՒԿԻ
Գինն է 1 ր. 50 կ.
Միքայէլեան փողոց № 138
13—20

Առաջարկվում է որպէս
ՆՈՐ-ՏԱՐՎԱՑ ՆՈՒԷՐ
նկարիչ
ԱՐՇԱԿ ՓԷԹՎԱՃԵԱՆԻ
Աևի աղբօտը
Գինն է 1 ր. 20 կ.
Դիմել՝ «Գուտտէնբերգ» գրավաճառանոցը։
(կ. հ. շ.) 3—3

Մի գիմնազիաւարտ փոքրաւոր
Ուսուցչուհի,
որ լաւ գիտէ գերմաներէն և ֆրանսերէն լեզուները,
ցանկանում է ունենալ դասեր. պատրաստում է բոլոր միջնակարգ ուսումնարանների համար։
Առաւօտ. 9—11 ժ. և երեկոյ. 3—5 ժ. կարելի է տեսնել Николаевская 45. квар. инженера. Կարելի է դիմել և Вельяминовская № 6. правый званокъ. 1—1

Թիֆլիսի Հայոց Բարեգործական Ընկերութեան Վարչութիւնը, յայտնելով որ առաջիկայ Նոր-տարվայ եւ Ծննդեան տօնների առիթով շնորհակալութեամբ ընդունում է ԱՂՔԱՏՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ ՆՈՒԻՐՆԵՐ դրամով, մթերքներով և շորով, ամենայն օր ժամը 10-ից մինչև 2-ը ընկերութեան գրասենեակում (Абасъ-Абадская площ. № 7), խոնարհաբար խնդրում է բարեսիրտ ունեորներին օգնութեան հասնել թշուառներին։ Ընդունվում են նաև նուիրատուութիւններ տօների այցելութիւնների փոխարէն։ 5—1

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱՆ
„ՅՈՒԹԱՐԱՐ“
Թատերական-գրական-գեղարուեստական պատկերազարդ երկշաբաթաթերթ
յօբելեանական
(Երկու գոյնով տպված)
№ 12-ը հետևեալ բովանդակութեամբ. Ողջոյն աշխատաւորին.—Մեր բեմի տաղանդաւոր արտիստ Յ. Աբէլեանին.—Գաւառական թատերասէրների պարտքը.—Մտքեր բնութիւնից և գեղարուեստից.—Նախանձելի Յ. Աբէլեանին.—Ի՞նչ է արուեստը.—Նուէր պ. Յովհաննէս Աբէլեանին.—Երևանի հայկական թատրոնի սկզբնաւորութիւնը։
Առանձին հատորներ ուզողները պէտք է ուղարկեն 12 կ. մարկա։ Բաժանորդագրութիւնը շարունակվում է։ Նոր բաժանորդները կը ստանան բոլոր լոյս տեսած հատորներն ու յաւելուածները։ Տարեկան բաժնեգինն է (մինչև փետրվարի վերջ) 5 ր.։ Հասցէն՝ Тифлисъ, Редакція „Ушаръ“.
(ու. հ.) 1—1

ՆՈՒԷՐ ՄԱՆՈՒԿՆԵՐԻՆ
հրատարակութիւններ
կ.
1. Վայրի կարապներ (սպառ.) 8
2. Առաջին վիշտ (սպառ.) 10
3. Անտառապահ (սպառ.) 12
4. Աշխէնն ու Մարգարիտը (սպառ.) 10
5. Աղքատի բախտը (սպառ.) 5
6. Գոհարիկն ու Ատղիկը (սպառ.) 10
7. Նելլօն և Պատրաշը (սպառ.) 10
8. Գիւղում (սպառ.) 20
9. Կենդանի է արդեօք 8
10. Բարեկամներ (սպառ.) 12
11. Առակներ բնական պատմութ. 12
12. Մաղնիս 12
13. Արջի պատմութիւնը. Գայլը 15
14. Ողնիներ 8
15. Թմփլիկը 12
16. Լերան աղջիկը (սպառ.) 20
17. Բու 12
18. Փոքրիկ Պարոյրի արկածները 15
19. Փիղ 8
20. Ռուբէնի զրաղմունքը 25
21. Որբ Անանն 12
22. Արցունք 15
23. Անձնազոհ մանուկ 10
24. Դարեւոր կաղնին 6
25. Խրատատի եղերքին (1 գուն. պատկ.) 10
26. Լուսատանիկներ (4 գուն. պատկ.) 40
Դիմել Թիֆլիսի գրավաճառներին։
(28. 1. 9.) 1—3

1908
ՏԱՐՍՆԵՐԵՔԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ
Բացված է բաժանորդագրութիւն
„ԼՈՒՄԱՅ“
Գրական, պատմական եւ հանրային
ԱՄՍԱԳԻՐ
Վերսկսելով «Լումայի» կանոնաւոր հրատարակութիւնը՝ խմբագրութիւնը յայտնում է իր ընթերցողներին, որ
1, Բաժնեգինը իջեցնում է 6 բուբլու, աւելի լայն խաւերին մատչելի անելու համար։
2, Անպայման ընդունվում է միայն կանխիկ բաժանորդագրութիւն, որովհետև մենք բարւոք ենք հաստատում թէկուզ 100 բաժանորդ ունենալ և վճարած, քան 1000 և ապառիկ՝ երկար տարիների ընթացքում։ Ոչ մի ապառիկ պահանջ չէ կարող կատարվել խմբագրութեանս կողմից, ում կողմից էլ լինի այդ։
3, Երբ բաժանորդների թիւը 500-ից անցնի՝ խմբագրութիւնս կը ձեռնարկէ Խաչատուր Աբովեանի «Վէրք Հայաստանի»-ի տպագրութեան, որ և ձրի կուղարկվի բոլոր վճարող բաժանորդներին։
4, Խնդրում ենք մեր թերթի ուղղութեան բոլոր համակրողներին տարածել «Լուման» և մեզ միջոց տալ աւելի ընդարձակել հրատարակութեան գործը։
Խմբ. հրատ. Գիւս ա. f. Ադաեեանց
Մեր հասցէն՝ Թիֆլիս, Պօլիցեյսկայա 7, «Լումայի» խմբագրութիւն։
(ու.) 2—3

Գր. Ա. ՍԱՐՈՒԽԱՆԵԱՆՑ
«Բուսական աշխարհից»
Նպաստ հայ գիւղատնտեսութեան
ՆԵՐԿԱՏՈՒ ԲՈՅՍԵՐ
Ե Ի
Դրանց ներկերը—հին հայկական եղանակով պատրաստելու ձևը։
Գինն է 25 կոպ.
Ծախվում է բոլոր գրավաճառանոցներում։
(ու.) 8—10

Թարգմանում եմ
ԷԴՄՕՆ ԴԵՄՕԼԵՆԻ
„ԱՐԻՍՏՕԿՐԱՏԱԿԱՆ ՑԵՂԸ“
(A quoi tient la superiorité des Anglo-Saxons)
վերնագրով գիրքը և շուտով պատրաստ կը լինի տպագրութեան համար։
Լ. Դաճիելեանց
(չ. ու.) 2—2

№ 101 ՍԵՂԱՆԻ ՕՂԻ № 101 № 101
ԵՂԲ. ՍԵՍԻ ԷՎՆԵՐ ԵՒ ԸՆԿ.
(Թիֆլիս, Վօկզալնայա փող., տուն № 6, հեռ. № 197.)
ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՏԱՆ
Բացի յայտնի և շնորհիւ իրանց յատկութեան և գերազանցութեան ընդարձակ տարածում ձեռք բերած ի դիմաց Անդրկովկասի միւս ֆիրմաների պատրաստած օղիների, «Желѣзнодорожное», «Столовое № 50» «Флотское» կոչված հացի սովորական օղիներից, ԳԼԽԱՒՈՐ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿԸ յայտնում է ի գիտութիւն յարգելի պ. պ. գնողների և սպառողների, որ առաջիկայ ծօներին ֆիրման բաց է թողել մինչև օրս եղածների լաւագոյն, ՀՏՎԱԾ ՍՊԻՐՏԻՑ ԵՐԵՔ ԱՆԳԱՄ ՄԱՔՐԱԾ, ՍԵՂԱՆԻ ՀԱՑԻ ՕՂԻ «Столовое вино № 101» անունով. (վերին աստիճանի հաճելի հոտով և համով)։ Այս օղին ֆիրման յատկապէս առաջարկում է և խնդրում է պահանջել նրան ամենուրեք։
Օտարաքաղաքացի գնողները թող բարեհաճեն պատուէրները ուղարկել առևտրական տան անունով կամ յանձնել ձեռական լիազօրութիւններ ունեցող հաւատարմատարներին։
(դ. 21, 28, յ. 4) 2—3

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱՆ ԵՒ ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ ԵՆ
Կարապետ ԱՓԻՆԵԱՆԻ
ԾԻՈՑ և ՊԱՏԻ
1908 թ.
„ՇԻՐԱԿ“
ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ
ՕՐԱՑՈՑՑՆԵՐԸ
(Տասներորդ տարի)
ԾՈՑԻ ՕՐԱՑՈՑՑԸ զարդարված է Խրիմեանի, Նազարեանի, Չերազի և Մառի գունատիպ պատկերներով, պարունակում է ընդարձակ վիճակագրութիւն երկրագնդի, գրագիտութիւնը, պարբերական թերթերը զանազան երկիրներում։ Պետութիւնների ծախսերը և զինուորական ծովային ու ցամաքային ոյժերը։ Ռուսաստանի ազգութիւնները, դպրոցները, վանքերը, վանականների ռոճիկները։ Մուրհակների օրէնքներ և օրինակներ, չափ, կշիռ, դրամներ։ Դրոշմատուրք, բնակարանի հարկ, վարձատրութիւն նօտարների, դատական պրիստաւների, երդ.-հաւատարմատարների։ Պօստ և հեռագիր. խրնայողական գանձարաններ։ Զինուորական օրէնքներ, նորակոչ զինուորների չափը։ Անցագիր և բողոքելու ատեաններ։ Հարուստ բժշկարան, առողջապահական խորհուրդներ։ Ինչից ստեղծվեց աշխարհը, երբ կը վերջանայ աշխարհը։ Հայկական հարցը 1878 թվի Բերլինի վեհաժողովը, Սանստեֆանօի 16-րդ և Բերլինի 61-րդ յօդուածները։ Ինչ շահեցինք Եւրօպայից։ Անիի գաղթականութիւնը դէպի Լեհաստան, Նիկոլ Թորոսովիչ, 300,000 հայերի վիճակը և վախճանը Լեհաստանում. Անիի նոր պեղումները—պրոֆ. Մառ։ Ճորտերի ազատութիւնը Ռուսաստանում, գիւղացիական շարժումներ։ Զօրքը Անգլիայում։ Կենսագրութիւններ՝ Խրիմեան Հայրիկ, Մինաս Չերազ, Ս. Նազարեան—«Հիսխափայլի 50-ամեակը։ Ճանապարհորդական—երկաթուղի, շոգենաւ, կառքեր։ Երգարան—Քուչակի և Հաֆըզի սիրոյ երգերից։ Հանելուկներ, բեպուսներ և զուարճալի վիճակարան։
ՊԱՏԻ ՕՐԱՑՈՑՑԸ պարունակում է ընտիր մտքեր, աֆորիզմներ, հարուստ ժամանակագրութիւն և բանաստեղծական փոքրիկ հատուածներ. եկեղ. և ազգային ծօների պատմական բացատրութիւններ, զանազան հեթանոսական սովորութիւններ, գիտական նորութիւններ, բնութեան երևոյթների բացատրութիւններ, առողջապահական, բժշկական խրատներ, արհեստների վերաբերեալ օգտակար գիտելիքներ, հապօնացիների, հընդկական դիցների, հաղէշների և քրդերի կեանքից զուարճալի պատմութիւններ, պատմական նշանաւոր դէպքեր հայկական, ռուսական և եւրօպական կեանքից, հետաքրքիր թեր և տեղեկութիւններ, ինչպէս են ծախվում հասարակական գումարները, զինուորական ոյժ տեղեկութիւններ, ինչպէս են ծախվում հասարակական գումարները, զինուորական ոյժ տեղեկութիւններ, ինչպէս են հոդերը։ Ազգային քնար—և պատերազմական ծախքեր։ Հողը Ռուսաստանում, ում ձեռքն են հոդերը։ Ազգային քնար—նորագոյն բանաստեղծութիւններ, աշուղական խաղեր—սիրոյ երգեր Քուչակի և Հաֆըզի, հետաքրքիր տեղեկութիւններ բուսական և կենդանական աշխարհից, թռչունների և կենդանիների հետաքրքիր կողմերը, կենսագրութիւններ, զուարճալի դէպքեր մեր ծմարդկանց կեանքից։ Ժողովրդական առածներ, երգեր, լեզներ, զուարճալի ՆՈՐ ԱՌԱԿՆԵՐ, տրամաբանութեան վերաբերեալ կարևոր խրատներ, խոհարարական խորհուրդներ, նայն տնտեսութեան վերաբերեալ կարևոր խրատներ, հանելուկներ, շուտասելուկներ, վիճակներ և այլ զուարճալի տեղեկութիւններ։
Տախակը բաղմաթիւ գոյներով, լիտոգրաֆիայում պատրաստված մի շքեղ նկար է՝ «Մանուկ Հայասան», հայրենի աւերակների մէջ նստած մայրը ցոյց է տալիս մանուկին դէպի Մասիսը, ապագայ ճառագայթող արշալոյսը, միւս կողմից Շիրակի աշխատաւոր հայ կնոջ ոգին՝ տարվայ բերքը—հասկեր է ձօնում։
Գները՝ պատկերը— 40 կոպ., ծոցինը—15 կոպ., գումարով գնողներին զեղչ։
Դիմել՝ Александрополь, типографія „Ширакъ“, Карапету Апинянцъ. Արտասահմանից—Alexandropol, Karapet Apinian (Caucase)
Ալէքսանդրոպոլում չը դիմել ուրիշ ոչ մի հասցէով։ (ու. ե.) 6—8

Բացված է բաժանորդագրութիւն 1908 թ. (առաջին տարի)
ՆՈՐ-ԱՇԽԱՐՀ
Գրական, քաղաքական եւ հասարակական պատկերազարդ շաբաթաթերթի
(Ազատամիտ անկուսակցական օրգան)
ՏԱՐԵԿԱՆ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՆԸ
Ռուսաստան . . . . . 4 բուբլի
Արտասահման . . . . . 5 բուբլի
Առանձին համարը ամեն տող 10 կ.
Տարեկան բաժանորդ գրվողները կը ստանան ՁՐԻ ԳՐԷՄԻԱ
ՆԱԾԻՇՏԻ ՕՐԱԳԻՐԸ
Օգտաւ Միրբօյի յայտնի և հետաքրքիր գրուածքը, շքեղ հրատարակութիւն, ԱՌԱՆՁԻՆ ԱՐԺԷ 1 Ր. 50 Կ.
«Նոր-Աշխարհում» կը տպագրվեն յայտնի փիլիսոփաների գրուածքները և կենսագրութիւնները՝ Նիցշէի, Հեգելի, Սպինոզայի, Շոպենհաուէրի, Գրուսօնի, Բակունինի, Տոլստոյի, Կրապոտկինի և ուրիշների։
Յունվարի սկզբից կը տպագրվի իտալացի յայտնի հրապարակախօս և երգիծաբան ԴՕԼԻՍԱՐԴՕՅԻ
«ԱՐԿԱՆՆԵՐ ԼՈՒՍՆԻ ՎՐԱ» (ֆանտազիան)
«Նոր-Աշխարհում» կը տպագրվեն գեղարուեստական նկարներ, հասարակական գործիչների պատկերներ և մանրանկարներ։
«Նոր-Աշխարհին» աշխատակցելու են որոշ ուղղութեան գրողներ։
Խմբագրութեան հասցէն՝ Тифлисъ, редакція журнала «Норъ-Ашхаръ» Водоподъемная ул. № 8 (Чугуретъ).
Խմբագիր-հրատարակիչ՝ ԳՐԻԳՈՐ ՇԷՊԷՅԵԱՆ
(ու. հ.) 3—4

Электропечатня «ЭКОНОМІЯ» Авакъ Мугдусіаковъ съ С-ми. Большая Ванкская ул. д. Семинаріи № 3